

Úvodem

Záměr napsat dějiny ukrajinské kultury vznikl před řadou let. Vlastně nedlouho poté, co byla na brněnské slavistice založena r. 1993 ukrajinistika a já jsem byla pověřena přednášet tento obor v rámci ukrajinských reálií. Tehdy se na tom měla podílet ještě doc. Halyna Myronova a můj manžel dr. Evžen Petrov, druhým oborem historik. On tu svou část skutečně napsal, dlouholetá nemoc a následné úmrtí mu však zabránilo, aby provedl konečnou autorskou revizi. V současné době se text nepodařilo dovést do náležitého konce, takže bude opět čekat, až se najde někdo, kdo by měl chuť, čas a odhodlání ten fakty nabitý výklad ukrajinských dějin začlenit do všech složitých souvislostí a dokončit. Příkládám proto na závěr alespoň stručný přehled těch nejdůležitějších historických událostí, které do značné míry vývoj ukrajinské kultury ovlivňovaly. V této souvislosti nebylo možno opomenout ani fenomén emigrantství. Pro zemi, které po dlouhou dobu nebyla dána možnost samostatné existence, je to faktor neopomenutelný. V dějinách kultury je to ostatně ponorná řeka, která vždy vystupuje na povrch země v okamžicích osudových zvrátů.

Protože skripta mají především pedagogické poslání, pokládám za vhodné uvést v první části přehled reálií, včetně základních poznatků o vývoji jazyka, osudech národních a sociálních skupin a náčrt zeměpisu, do něhož v posledních měsících tak dramaticky zasahují mocenské ambice velkého souseda.

Sama kultura předkládaná v daném kompendiu má tři nesterjné velké části. Vzhledem k množství dostupného materiálu v ní největší místo zaujímají výtvarné umění a architektura, včetně jejich lidových zdrojů, jež jsou ostatně patrné i v divadle a hudbě. Ukrajina je totiž jednou z posledních středoevropských zemí, v níž folklor dosud žije, kde lidi ještě baví zpívat národní písně a kde o nich dodnes mají určité povědomí. Folklor je ovšem natolik specifická oblast, že jeho problematika zde analyzována není. Je jen letmo zmiňována materiální kultura lidových tvůrců, jejichž díla můžeme dodnes obdivovat.

Při psaní těchto skript jsem si potvrdila známou pravdu: autorova domněnka, že má něco napsané, je mylná. I tentokrát jsem musela konstatovat enormní nárůst nových materiálů jak primárních, tak sekundárních, které bylo nutno zpracovat či alespoň zmínit. Protože vždy kladu důraz na autentické poznání, využívám i materiálů z dávných cest východní Ukrajinou i malebným Zakarpatím, které je dosud živě spjaté s generací pamětníků onoho dvacetiletého meziválečného soužití v jednom státě – někdejší Československu. Ke známému odkazu spisovatele Ivana Olbrachta se připojuje i výtvarná reflexe z návštěv Mukačeva vynikajícího českého malíře Františka Foltýna, v posledním údobí života spjatého s Brnem. Moje rodné město je ostatně záměrně začleňováno i do složek zdánlivě tak vzdálených, jako jsou byzantské ikony. Vždyť palladiem

města Brna a perlou Moravy je Panna Maria Svatotomská neboli Černá Madona, uložená v nádherném stříbrném oltáři v bazilice Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně.

Znovu jsem se přesvědčila, jak málo známe kulturu země, jež leží v naší blízkosti a jejíž ohrožení by zasáhlo celou Evropu. K tomu, aby se naše znalosti alespoň poněkud zlepšily, by měla přispět i tato publikace, jež se snaží alespoň poodhalit kousek z toho, co je skryto nejen v její minulosti, ale často i tam, kde je to zdánlivě na dosah naší ruky. Mnoho z ukrajinské kultury totiž vznikalo, nebo alespoň dostávalo impuls přímo na našem území. I na tato fakta bylo nutné upozornit. Co jiného může pomoci ke sblížení národů než vzájemné poznání. V tomto směru je role kultury nezastupitelná.

Ráda bych při této příležitosti poděkovala všem, kdo mi při této nelehké práci pomáhali, i třeba s tím, co se prozatím nepodařilo dotáhnout do konce. Za vzácnou pomoc děkuji svým studentům, dr. Bohdanu Zilynskému i kolegyni Ritě Kindlerové. Za konzultace doc. Halyně Myronové, prof. Stanislavu Žažovi i prof. Radoslavu Večerkovi. Za poskytnutí fotografií panu Jiřímu Krejčímu a Moravské galerii, za svolení k publikaci Panny Marie Svatotomské panu opatu Lukáši Evženu Martincovi. Za pomoc při studiu materiálů uložených ve Slovanské knihovně jejímu řediteli dr. Lukáši Babkovi.

V Brně dne 29. května 2014.